Startnotitie energietransitie

Van	:	Burgemeester en wethouders
Datum B&W	:	12 december 2023
Onderwerp	:	Energietransitie
Portefeuillehouder	:	Gerben But
Vergadering	:	Commissie Ruimte

Waarom deze startnotitie

Het onderwerp Energietransitie is één van de vier A-onderwerpen uit de Samenwerkingsagenda van de gemeenteraad. In deze Samenwerkingsagenda is aangegeven dat A-onderwerpen voor de raad van groot politiek belang zijn en dat de raad met deze onderwerpen zelf actief aan de slag wil. De raad wil op basis van een startnotitie een beeldvormende discussie voeren (zie ook: Samenwerkingsagenda 2022 – 2026). Hierin staat op pagina 12 het onderwerp Energietransitie benoemd als A-onderwerp.

Inhoud

Waarom deze startnotitie ..... - 2 -

Energietransitie ..... - 3 -

Waar zijn we mee aan de slag / Projecten ..... - 3 -

Hoe staan we ervoor? ..... - 10 -

Wat kunnen we doen om ons doel te halen? ..... - 12 -

Sturing en mate van invloed ..... - 14 -

Onderwerpen ter overweging voor de gemeenteraad ..... - 16 -

Energietransitie

Omdat de uitstoot van broeikasgassen bijdraagt aan de opwarming van de aarde en klimaatverandering heeft de gemeente Ooststellingwerf het doel om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. De ambitie is om CO_2-neutraal te zijn in 2030. Om dit te bereiken, willen we in 2030 energieneutraal[1] en klimaatbestendig[2] zijn en kringlopen binnen een Biobased economie[3] zo veel mogelijk sluitend maken.

Voor onze inzet en aanpak op de bovengenoemde doelen hebben we een programma duurzaamheid vastgesteld voor de periode 2021 – 2025 (zie ook: Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 – 2025). Binnen het programma duurzaamheid ligt de focus op drie thema's:

- Energietransitie
- Klimaatadaptatie
- Circulaire economie

Vervolgens zijn er binnen het thema energietransitie drie grote opgaven benoemd, namelijk:

1. *Energiebesparing:* binnen het programma zetten we als eerste in op energiebesparing. De energie die we niet gebruiken, hoeven we niet op te wekken.
2. *Duurzame energieopwekking:* de energie die we na energiebesparing alsnog nodig hebben wekken we duurzaam op. Ook zetten we in op het slim afstemmen van de vraag en het aanbod van duurzame energie, bijvoorbeeld met een slim energienetwerk (Smart-Grid, waterstof, batterijopslag, etc.). Eén van de belangrijkste uitdagingen hierin is het verbeteren van de netcapaciteit voor het transport van elektriciteit.
3. *Duurzame mobiliteit:* we stimuleren mobiliteit waarbij geen fossiele brandstoffen of een duurzame energiebron wordt gebruikt.

Om de ambities en doelen te halen werken we binnen het programma duurzaamheid vanuit de volgende uitvoeringstrategie:

- Doorontwikkeling en doorzetten koers van afgelopen jaren.
- Flexibel inspelen op toekomst die lastig te voorspellen is.
- Sturingsprincipes voor uitvoering, zoals inzetten op samenwerking en participatie, het slim combineren van projecten en partijen en het optimaal benutten van innovatie en economische kansen, etc.

Zie ook: Nota van uitgangspunten voor het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 – 2025.

Vanuit de bovengenoemde uitvoeringsstrategie geven we uitvoering aan een groot aantal projecten die bijdragen aan de doelstelling om energieneutraal te worden. Hieronder geven we een opsomming van de projecten binnen het thema energietransitie. Uiteraard lopen er naast deze projecten ook tal van andere projecten binnen de thema's klimaatadaptatie en circulaire economie, maar deze worden hier buiten beschouwing gelaten vanwege het onderwerp van deze startnotitie.

Waar zijn we mee aan de slag / Projecten

Energiebesparing

Deurenactie energiearmoede: Samen de winter door

In het najaar van 2022 zijn we begonnen met onze aanpak tegen energiearmoede. Eén van de onderdelen van deze aanpak was naast een noodfonds voor inwoners ook dat we met energiecoaches van de gemeente bij alle inwoners zijn langs gegaan. De energiecoaches hebben ter plekke vragen over

---

[1] Energieneutraal wil zeggen dat alle energie die gebruikt wordt, duurzaam wordt opgewekt.

[2] Klimaatbestendig betekent beschermd tegen de diverse effecten van klimaatverandering.

[3] Een economie die niet draait op fossiele grondstoffen, maar op biologische hernieuwbare grondstoffen.

energiebesparing beantwoord en kleine duurzame energiebesparende maatregelen uitgedeeld (waaronder radiatorfolie). Zie ook: Ooststellingwerf helpt inwoners warm de winter door | Gemeente Ooststellingwerf Daarnaast is de folder ‘Samen de winter door’ huis aan huis verspreid. Zie ook: Samen de winter door.

Witgoedwissel
In het najaar van 2023 geven we uitvoering aan het project ‘Witgoedwissel’. Hierin ondersteunen we inwoners die in aanmerking komen voor energietoeslag en in een woning wonen met een laag energielabel door het aanbieden van een energiecoachgesprek met witgoedwissel. Deelnemers kunnen zich aanmelden voor een energiecoachgesprek. De energiecoach kijkt op welke laagdrempelige manieren er energie bespaard kan worden in de woning. Ook kijkt de energiecoach welk witgoedapparaat aan vervanging toe is. Vervolgens ontvangt de inwoner een tegoedbon om dit witgoedapparaat gratis aan te schaffen bij één van de deelnemende lokale witgoedverkopers.

Duurzaamheidsleningen
Met de ‘Stimuleringslening Duurzaamheid’ stellen we duurzaamheidsleningen beschikbaar voor inwoners. Hiermee kunnen woningeigenaren indien nodig tegen een aantrekkelijk tarief een lening afsluiten om duurzame maatregelen te treffen, zoals bijvoorbeeld dakisolatie of zonnepanelen. Inmiddels zijn er circa 315 duurzaamheidsleningen verstrekt. Zie ook: Stimuleringslening Duurzaamheid | Gemeente Ooststellingwerf

Kieswijzer Energieneutraal verbouwen
Samen met de andere gemeenten in Zuidoost Friesland hebben we de ‘Kieswijzer energieneutraal verbouwen’ opgesteld. Deze kieswijzer helpt inwoners bij het aanpassen van de woning naar energiezuinig of energieneutraal door te adviseren op ‘de beste keuze’ voor maatregelen in de desbetreffende woning. Zie ook: Kieswijzer energieneutraal verbouwen

Slimme isolatiegids
Alle inwoners van Ooststellingwerf met een koopwoning kregen eind januari 2023 de ‘Slimme Isolatiegids’ thuisbezorgd. Deze slimme gids staat vol met informatie en tips over het verduurzamen van de woning door te isoleren. Zie ook: De Slimme Isolatiegids | Gemeente Ooststellingwerf en De Slimme Isolatiegids.

Nationaal isolatieprogramma
Ooststellingwerf doet mee aan het Nationaal Isolatieprogramma. Hierdoor komt er de komende jaren voor inwoners van Ooststellingwerf subsidie beschikbaar voor het isoleren van de woning. In de eerste fase van dit isolatieprogramma kunnen we ca. 700 koopwoningen met een laag energielabel (D t/m G) en een lage WOZ-waarde ondersteunen bij het isoleren. We gaan dit doen met een waardebonsysteem waarbij bewoners deze waardebon kunnen inleveren bij een isolatiebedrijf of een doe-het-zelfzaak.

Verduurzamen eigen vastgoed
We hebben voor al het gemeentelijk vastgoed een energieadvies opgesteld en een energielabel aangevraagd. Hierdoor hebben we per pand inzichtelijk wat er nodig is voor verdere verduurzaming en dit verwerkt in een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMJOP) per gebouw. Dit heeft een relatie met het accommodatiebeleid en de Meerjaren Onderhoudsplannen (MJOP).

Thuisbesparen & Wonen
Het project Thuisbesparen & Wonen was de kapstok voor het uitvoeren van de Reductie Regeling Energie (RRE) en Reductie Regeling Energie voor Woningen (RREW). Vanaf 2020 t/m 2022 hebben we gewerkt aan projecten om energiebesparing bij inwoners thuis te stimuleren; bijvoorbeeld met de uitgifte van energiebespaarboxen en cadeaubonnen aan inwoners voor energiebesparende producten, het opleiden van energiecoaches, de Junior Energiecoach Challenge, etc. In totaal hebben we met deze projecten ruim 4.000 huishoudens kunnen helpen met energiebesparing.

Bespaarboxen
In 2020 en 2021 hebben we gratis bespaarboxen uitgegeven aan inwoners. Met deze bespaarbox kunnen inwoners eenvoudig en snel energie te besparen in huis. In de bespaarbox zaten: een energiemeter, mini-ledlamp, douchetimer, doordrukstekker, brievenbusborstel en een deurdranger.
Uitgegeven bespaarboxen: 580

Waardebonnen
In 2021 en 2022 hebben we de uitgifte van bespaarboxen vervangen door de uitgifte van waardebonnen aan inwoners. Met deze waardebon ter waarde van €40,- konden inwoners zelf energiebesparende producten zoals ledlampen, tochtstrips of radiatorfolie kopen bij de lokale bouwmarkt. In totaal zijn er 2.766 waardebonnen gebruikt.

Vrijwillige energiecoaches
Wij werken in Ooststellingwerf met vrijwillige energiecoaches. Vanuit het project Thuisbesparen & Wonen hebben we bijna 20 inwoners opgeleid tot energiecoach, door:

- een gratis opleiding aan te bieden tot energiecoach;
- begeleiding te geven door young professionals;
- een netwerkplatform te bieden voor het delen van kennis, ervaring en vragen.

Energiecoaches komen op afspraak langs bij de bewoners om hen aan de keukentafel te stimuleren en te adviseren om hun energiegebruik te verminderen. Concreet houdt dit in:

- elke maand een aantal energiescans bij inwoners;
- rapportage van de energiescan;
- samenwerken met en vanuit de lokale energiecoöperatie/energiewerkgroep.

Junior energiecoach
Met het project Junior Energiecoach betrekken we ook kinderen bij het thema energiebesparing. Door middel van een spel hebben kinderen van zeven tot twaalf jaar met hun gezin proefjes, puzzels en kleine spelletjes uitgevoerd, waarmee het gezin gezamenlijk heeft kunnen ontdekken hoe zij energie kunnen besparen. In 2022 hebben in totaal 22 huishoudens meegedaan aan dit project. Eind 2023 starten we met een nieuwe ronde van dit project. Hierbij ligt de focus op schoolklassen en BSO's. In totaal doen er deze ronde 262 kinderen mee. Er doen 5 schoolklassen (totaal 92 leerlingen) mee en een kinderopvangorganisatie met meerdere locaties doet mee (totaal 170 kinderen).

Goed voorbeeld doet goed volgen
Tijdens het project 'Goed Voorbeeld Doet Goed Volgen' kregen een groot aantal huishoudens inzicht in het energieverbruik door een energiemonitoringssysteem. Inzicht in het energieverbruik draagt bij aan grotere bewustwording en gedragsverandering voor de besparing van energie. In totaal zijn er 220 huishoudens bereikt met dit project. Ook hebben we een aantal evenementen georganiseerd over energiebesparing, zoals energiemarkten en huisbezoeken bij inwoners met goede voorbeelden.

Thuisbesparen beurs
Om inwoners van de gemeente inzicht te geven in de mogelijkheden over verduurzaming en hen te voorzien van onafhankelijk advies van lokale initiatieven en ondernemers, is er in maart 2022 een energiemarkt georganiseerd. Op deze markt kwamen verschillende bedrijven bijeen die advies konden geven over verschillende duurzame maatregelen. In totaal zijn hiermee 196 huishoudens bereikt.

Collectieve inkoopactie

De Collectieve Inkoopactie heeft inwoners de mogelijkheid geboden om advies in te winnen over energiebesparende- of verduurzamingsmaatregelen aan de woning, door kennis te maken met lokale uitvoerders. In totaal hebben 301 huishoudens deelgenomen aan dit project.

Fietsroute duurzame gebouwen
Tijdens deze fietsroute langs duurzame gebouwen op 21 mei 2022 konden inwoners van Ooststellingwerf bij woningen van hun buren of andere typen gebouwen in de gemeente kijken, die op verschillende wijze zijn verduurzaamd. Op deze manier kwamen nieuwsgierige inwoners in contact met ervaringsdeskundigen uit hun eigen omgeving. In totaal zijn er 12 mensen op afgekomen. Zie ook Fietstocht langs duurzame gebouwen in Oosterwolde | Gemeente Ooststellingwerf

Duurzame Huizen Route
Ooststellingwerf doet jaarlijks mee aan de Nationale Duurzame Huizen Route. Wij ondersteunen het initiatief en moedigen inwoners aan om hun duurzame voorbeelden via de Nationale Duurzame Huizen Route te delen. Zie ook: Woning verduurzaamd? Help jouw buurtgenoten op weg! | Gemeente Ooststellingwerf

KoploperProject
Het Koploperproject is een netwerk van meer dan 200 duurzame bedrijven en organisaties in Fryslân: MKB, gemeenten, zorginstellingen, scholen en woningcorporaties. Het netwerk wisselt informatie uit en werkt samen aan energiebesparing. In Ooststellingwerf hebben we de afgelopen jaren 3 koploperprojecten georganiseerd voor ondernemers met ongeveer 15 deelnemers per keer (totaal dus ± 45 deelnemers aan het koploperproject in Ooststellingwerf). In 2024 start een nieuwe ronde van dit project met hopelijk weer 15 nieuwe deelnemende ondernemers uit Ooststellingwerf.

Energie voor het MKB
Het project ‘Energie voor MKB’ heeft als doel om bedrijven in de gemeente Ooststellingwerf inzicht te geven in het energieverbruik en hoe dit kan worden teruggebracht naar energieneutraal. We hebben dit project georganiseerd in 2017 met 14 deelnemende bedrijven uit verschillende sectoren; landbouw, gezondheidszorg, industrie en dienstverlening.
Resultaat:

- bezoek van een onafhankelijke energie-expert aan bedrijven;
- onderzoek naar energiebesparing, opwekkingsmogelijkheden en afbouwen van aardgasgebruik;
- maatwerkadvies met alle maatregelen op een rij en de bijbehorende subsidies en fiscale regelingen die van toepassing zijn;
- een energielabel van bedrijfspanden;
- inzicht in verduurzaming van het wagenpark en energie inkoop.

Duurzame energieopwekking

Transitievisie Warmte

In 2050 moeten alle woningen in Nederland van het aardgas af zijn. Maar hoe en wanneer koppel je woningen los van het aardgas? Wat is het alternatief en wat is haalbaar en betaalbaar voor iedereen? De gemeenten Opsterland, Weststellingwerf en Ooststellingwerf werken samen en hebben een Transitievisie Warmte opgesteld die antwoord geeft op deze vragen. Zie ook https://transitievisiewarmte-owo.ireporting.nl/ Momenteel werken we in OWO-verband samen aan de uitvoering van deze visie.

Samen doen geeft energie – project Regiodeal

In de Regiodeal Zuidoost Friesland werken vijf gemeenten samen met de Hanzehogeschool Groningen aan oplossingen voor duurzame energie. De opzet van het project is het analyseren van energieoplossingen per wijk of dorp en het in kaart brengen van de partijen die een rol kunnen en willen spelen bij de realisatie. Het project is zoveel mogelijk gebaseerd op samenwerken zodat bewoners en andere betrokkenen vanaf het begin meedenken en -beslissen over de oplossing die voor hun situatie het meest geschikt is. Onderzoekers van de Hanzehogeschool ondersteunen hierbij. Zij reiken de instrumenten aan om tot duurzame energiekeuzes te komen. In Ooststellingwerf zijn we in gesprek met Oldeberkoop voor de uitvoering van dit project.

Regionale energiestrategie (RES)

Samen met alle Friese gemeenten, de provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de Friese Energie Alliantie (FEA) hebben we meegewerkt aan het opstellen van de Regionale energiestrategie (RES). De RES is vastgesteld in april 2021. In deze strategie staat de bijdrage vanuit de regio Fryslân aan de landelijke doelstelling uit het Klimaatakkoord voor opwekking van duurzame elektriciteit. Zie ook: RES Fryslân (resfryslan.frl)

Het bestendigen van de Friese samenwerking voor de regionale energiestrategie is vormgegeven in de Friese Energietafel. Binnen De Friese Energietafel (FET) bundelen we de krachten, kennis en kunde van alle betrokken partijen (provincie, Friese gemeenten, het waterschap, natuurorganisaties, netbeheerders, bedrijven, inwoners). De FET zorgt voor regie, samenhang en een integrale aanpak van de diverse energievraagstukken. Hiermee is samenwerking niet alleen verstevigd op het gebied van duurzame opwek door zon en wind (RES), maar voor de gehele energietransitie, denk aan de warmtetransitie, energiebesparing, de energie-infrastructuur en lokaal eigenaarschap in Fryslân.

Kleine windmolens

In Ooststellingwerf willen een aantal agrarische ondernemers kleine windturbines plaatsen om duurzame energie op te weken voor eigen gebruik. De provincie Fryslân maakt plaatsen van deze kleine windturbines sinds juli 2020 mogelijk. Om een uitgebreide gemeentelijke procedure bij het aanvragen van een omgevingsvergunning met hoge leges te voorkomen hebben we een paraplu-bestemmingsplan voor windturbines in Ooststellingwerf opgesteld. Sindsdien is er voor circa tien kleine windturbines een omgevingsvergunning verstrekt.

Opwekking biogas en groengas

Monomestvergisting draagt op een positieve manier bij aan klimaatdoelstellingen door de reductie van emissies, de productie van groene energie en het sluitend maken van kringlopen. Daarnaast reduceert het stankoverlast en transportbewegingen. Op dit moment zijn er in onze regio tientallen agrariërs die een vergunning aangevraagd (en gekregen) hebben voor een mestvergister op eigen erf. Hier wordt biogas gemaakt en via leidingen naar een opwaardeerunit getransporteerd, waar het als groengas in het net zal worden geïnjecteerd. Via een coöperatief model zijn agrariërs in staat om op deze manier een nieuw verdienmodel te creëren.

Waterstofpilot
In de gemeente Ooststellingwerf hebben Netwerkbedrijf Alliander en ontwikkelaar GroenLeven een pilot gerealiseerd voor de productie van waterstof uit zonne-energie. De gemeente heeft dit proces gefaciliteerd. De installatie in Oosterwolde is de allereerste binnenlandse waterstoffabriek naast een zonnepark in Nederland. Zie ook: Home - Sinnewetterstof

Waterstofwerkplaats
Vanuit de aanwezigheid van de bovengenoemde waterstofpilot proberen we een zogenaamde waterstofwerkplaats te realiseren. De ambitie van het project is een werkplaats te realiseren voor studenten, ondernemers, inwoners, etc. waar men veilig kan kennismaken met waterstof. Het is een plek om elkaar te vinden en samen te werken in de ontwikkeling van waterstofgebruik en –opslag.

Waterstofexpeditie
Eind 2021 hebben we een waterstofexpeditie georganiseerd voor het onderwijs en bedrijfsleven.
Zie ook: Onderwijs en bedrijfsleven samen op waterstofexpeditie | Gemeente Ooststellingwerf

Smart-Grid
Smart-Grid zijn slimme energienetwerken om vraag en aanbod van energie op lokaal niveau op elkaar af te stemmen. In deze pilot monitoren we vijf vergelijkbare huizen binnen de gemeente waarbij elk van deze huizen een andere bron van opwek en opslag heeft. De pilot moet inzicht geven in nieuwe vormen van opwek en opslag voor inwoners, en in hoeverre deze (vernieuwende) opties het elektriciteitsnet kunnen ontlasten. Woningcorporatie Actium gaat bijvoorbeeld binnen de pilot Smart-Grid experimenteren met de opslag van warm water.

Pilot thuisbatterij
Samen met de Rabobank zijn we een pilot gestart met de plaatsing van thuisbatterijen. Tien koopwoningen worden voorzien van een thuisbatterij met als doel om gebruikerservaring op te doen en te onderzoeken of dit een oplossing kan zijn in de netcongestie.

Analyse buurtbatterij
In 2023 hebben we een analyse afgerond naar de mogelijkheden voor een buurtbatterij in Ooststellingwerf. Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 zijn de resultaten van dit onderzoek toegelicht. Het resultaat van het onderzoek naar de inzetbaarheid van een buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf vindt u in bijlage 1.

Regio-analyse Energiesysteem
Congestie op het elektriciteitsnetwerk is de grootste hedendaagse uitdaging van de energietransitie. Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 heeft Liander een toelichting gegeven op netcongestie in Ooststellingwerf. Een verdieping van deze presentatie is te vinden in bijlage 2. Zoals aangekondigd in de themabijeenkomst gaat Liander begin 2024 samen met de gemeente Ooststellingwerf en Weststellingwerf een regio-analyse opstellen voor het energiesysteem. In deze analyse worden alle plannen en ambities die relevant zijn voor de energie-infrastructuur samengebracht en doorgerekend op de impact op het elektriciteitsnet. Hiermee krijgen we een integraal beeld van de energieontwikkelingen en benodigde energie-infrastructuur richting 2030.

LED openbare verlichting
Het project om alle openbare verlichting in Ooststellingwerf te vervangen door ledverlichting is recent afgerond. Ooststellingwerf is een van de eerste Friese gemeenten die alle openbare verlichting heeft vervangen door ledverlichting.

Duurzame mobiliteit

Laadpalen

Inwoners van Ooststellingwerf kunnen een openbare laadpaal voor elektrische voertuigen aanvragen. Elke paal heeft twee laadpunten. Een laadpaal aanvragen kan via www.laadpaalnodig.nl, zie ook Laadpaal elektrische voertuigen aanvragen | Gemeente Ooststellingwerf.
Daarnaast zijn er bij het gemeentehuis en de Werf aan de Nanningaweg laadpalen geplaatst voor het laden van elektrische auto's.

Deelmobiliteit

Vanaf 2021 participeren we in een pilotproject om deelmobiliteit aan te beiden, door de plaatsing van een deelauto bij het gemeentehuis. Voor het vervolg van dit project is het doel om in samenwerking met plaatselijke belangen het aanbod van deelauto's uit te breiden in de gemeente.

Verduurzamen eigen wagenpark

Voor ons eigen gemeentelijke wagenpark kijken we op logische vervangingsmomenten naar de mogelijkheden om te verduurzamen. We kijken daarbij niet alleen naar aanschafprijs, maar naar de totale kosten van het voertuig over de hele periode van gebruik. Daarbij is de elektrische optie niet altijd duurder. Er wordt een afweging gemaakt tussen financiën, duurzame opties maar ook bruikbaarheid voor de collega's.

Band op Spanning en Slimme bandenpomp

Op 16 september 2023 hebben we opnieuw deelgenomen aan de actie Band op Spanning, Tijdens deze actie konden inwoners van Ooststellingwerf gratis hun autobanden op spanning laten brengen. Daarnaast hebben we sinds deze actiedag een vaste Slimme Bandenpomp op de parkeerplaats bij de winkelboulevard aan de Veengang in Oosterwolde. Hiermee kunnen inwoners ook na de actiedag gratis zelf hun banden op de juiste spanning brengen. Zie ook: Ooststellingwerf krijgt Slimme Bandenpomp & actiedag Band op Spanning | Gemeente Ooststellingwerf

Zonnecarport

We verkennen momenteel de mogelijkheden voor het realiseren van een zonnecarport in de gemeente Ooststellingwerf. Zonnecarports zijn een voorbeeld van slim multifunctioneel ruimte gebruik. Er wordt stroom opgewekt waar die nodig is (bijvoorbeeld voor het laden van elektrische auto's), geeft schaduw voor geparkeerde auto's en speelt in op beleid van de provincie om geen nieuwe zonnepanelen toe te staan op landbouwgrond. Daarnaast heeft de Tweede Kamer begin 2023 ingestemd met een motie voor het verplichten van zonnepanelen boven parkeerterreinen.

Hoe staan we ervoor?

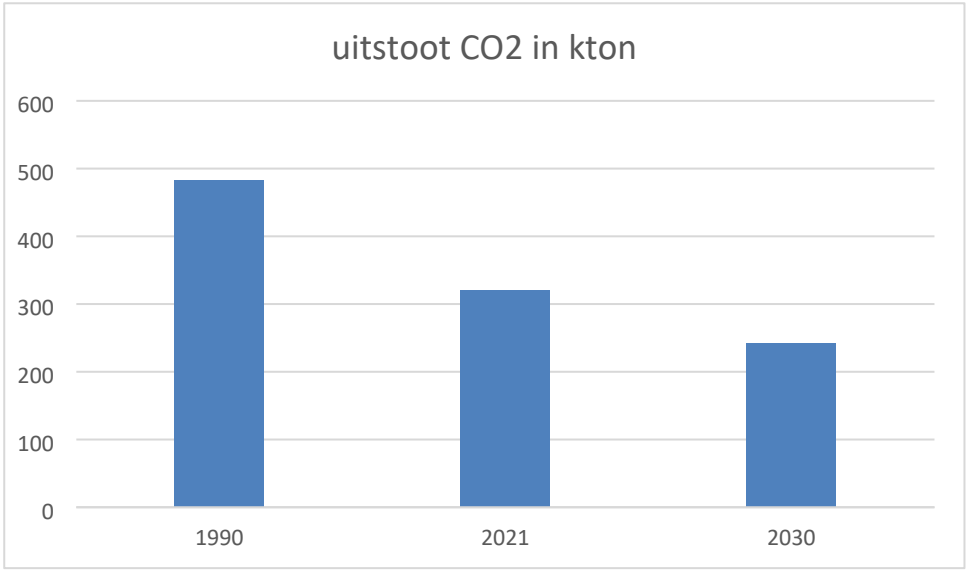
CO_2 monitor

Tijdens de themabijeenkomst over de energietransitie op 19 september 2023 heeft Berenschot een toelichting gegeven het op het CO_2 dashboard van Ooststellingwerf. De achterliggende rapportage ‘Ontwikkeling broeikasgasuitstoot gemeente Ooststellingwerf, 1990-2021-2030’ van Berenschot is te vinden in bijlage 3. In deze rapportage wordt gerekend met de meest recent beschikbare cijfers, in dit geval de cijfers tot en met 2021. Het effect van de bovengenoemde projecten uit het Programma Duurzaamheid zijn dus nog niet altijd zichtbaar in deze cijfers.

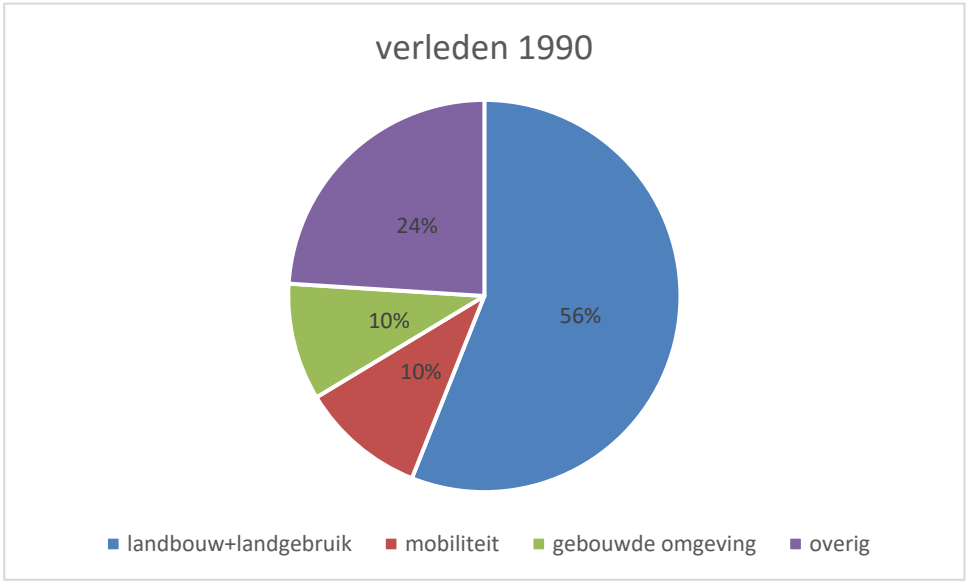
Ten opzichte van 1990 is de uitstoot in 2020 in Ooststellingwerf met 33,6% afgenomen. Nationaal bedroeg de reductie van alle broeikasgassen 24,7%. De afname van uitstoot in Ooststellingwerf is voor een groot deel toe te wijzen aan de opwek van duurzame energie met de zonneparken die de afgelopen jaren zijn gerealiseerd in Ooststellingwerf. Voor de sector elektriciteit bedraagt de reductie van CO_2 in 2020 in Ooststellingwerf 103%. Dit is de uitstoot gerelateerd aan het totale elektriciteitsgebruik binnen de gemeente. In Ooststellingwerf wekken we dusdanig veel elektriciteit op (met name met zonnepanelen) dat op sommige momenten (bijvoorbeeld als de zon veel schijnt) we netto exporteur zijn van elektriciteit en daarmee broeikasgasuitstoot door andere energiebronnen zoals kolencentrales elders in Nederland vermijden.

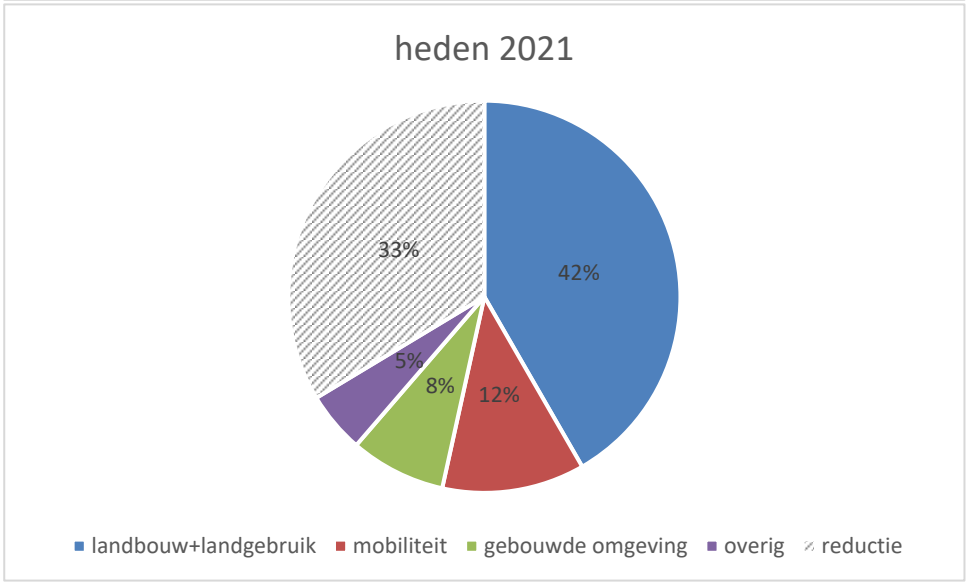
De verwachting is dat de totale CO_2 uitstoot in 2030 in Ooststellingwerf verder is afgenomen met 49,9% ten opzichte van 1990. Dit betekent dat we grote stappen zetten in het verminderen van CO_2 uitstoot. Ook verwachten we dat met onze inspanningen vanuit het Programma Duurzaamheid het aandeel in het verminderen van uitstoot verder zal toenemen. Tegelijkertijd zien we ook dat we, ondanks onze huidige inspanningen, onze doelstelling om CO_2 neutraal te zijn niet halen in 2030.

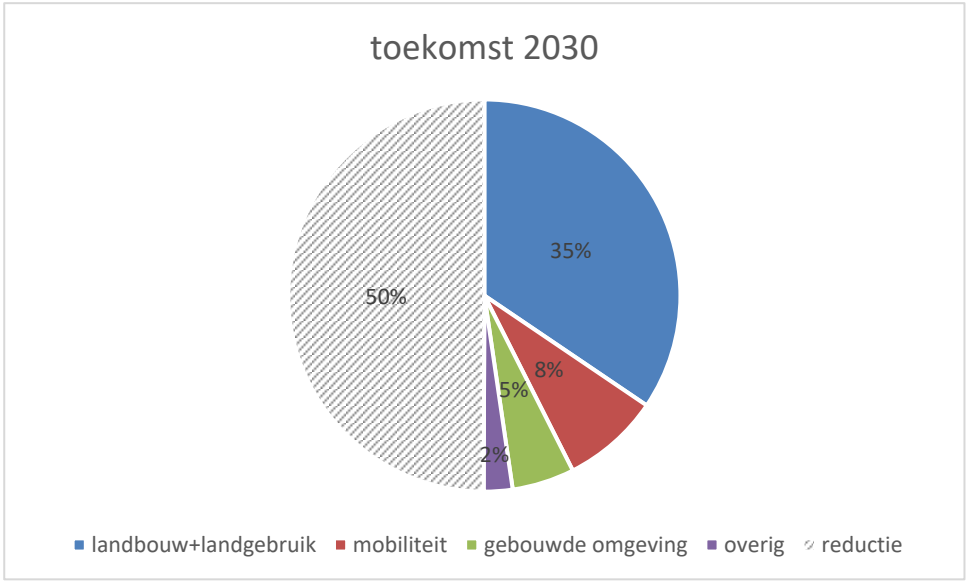
Onderstaande tabel laat de totale uitstoot zien van het aantal kton CO2 van verleden heden en toekomst

Onderstaande grafieken tonen procentueel de uitstoot CO2 per sector voor het genoemde jaar

Wat kunnen we doen om ons doel te halen?

De sector Landbouw en Landgebruik (en daarbinnen met name de rundveehouderijen) heeft in 2030 naar verwachting het grootste aandeel in de uitstoot van broeikasgassen, met een aandeel van 69% van de totale uitstoot in Ooststellingwerf. Daarna volgen de sectoren mobiliteit en gebouwde omgeving met respectievelijk 16% en 10% van de totale uitstoot in 2030 (zie bijlage 3).

Voor de reductie van de uitstoot van broeikasgassen in de landbouw en landgebruik zijn we sterk afhankelijk van de aanpak op het stikstofdossier, de stikstofmaatregelen en de uitvoering van het Fries Plan Landelijk Gebied (FPLG), zie ook de startnotitie Stikstof. We zijn hiervoor mede afhankelijk van EU, Rijk, provincie, bedrijven en inwoners. Om uitstoot in deze sector te verminderen, is het noodzakelijk om te kijken naar de reductie van uitstoot van rundveehouderijen/veehouderijen.

Voor de reductie van de uitstoot van broeikasgassen in de energietransitie lijkt er voor Ooststellingwerf ook winst te halen binnen de sectoren Mobiliteit en Gebouwde Omgeving:

- Mobiliteit: mogelijk winst te halen bij verkeer op de wegen buiten de bebouwde kom en mobiele werktuigen. Dit is respectievelijk 42% en 23% van de totale uitstoot in 2020 (zie bijlage 3).
- Gebouwde omgeving: mogelijk winst te halen op energiebesparing door isolatie en andere energiebronnen voor verwarming (zie ook Transitievisie Warmte, https://transitievisiewarmte-owo.ireporting.nl/).

In de Friese samenwerking van de Regionale Energiestrategie (RES), de Friese Energie Tafel (FET), wordt momenteel door alle betrokken partijen (provincie, Friese gemeenten, het waterschap, natuurorganisaties, netbeheerders, bedrijven, inwoners) gewerkt aan een nieuwe Friese Energievisie. Hierin worden de volgende kenmerken en kansen ten aanzien van de energietransitie in het landelijk gebied weergegeven:

Landelijk gebied

Fryslân is een relatief dunbevolkte provincie met veel landelijk en weids gebied. Dit gebied wordt met name vormgegeven door de aanwezigheid van kleinere dorpen en grote hoeveelheden agrarische bedrijven. Deze agrarische bedrijven bevinden zich doorgaans op de haarvaten van het elektriciteitsnet, hebben toegang tot relatief grote hoeveelheden (rest-)biomassa en hebben in de vorm van schuren een relatief groot dak oppervlak. Voor deze ondernemingen spelen buiten energievoorziening ook prangende onderwerpen zoals stikstofuitstootreductie een rol.

Dominante ontwikkelingen in de vraag naar energie

In het landelijk gebied zijn relatief weinig grote veranderingen in de vraag naar energie te verwachten al lijkt in de verdere toekomst het verduurzamen van de werktuigen een additionele vraag met zich mee te brengen.

Dominante ontwikkelingen in het aanbod van energie

- **Zonneweides;** door relatief veel ruimte en de druk om de veestapel te verkleinen ontstaat er voor agrarische bedrijven een nieuw business model in het creëren van zonneweides.
- **Biogas en groengas productie;** Door beschikbaarheid van biomassa en steeds bredere afzetmarkt (bijmengverplichting).
- **Grootschalig zon op dak.**

Kansen in het landelijk gebied

- **Zelfvoorziening energie;** in de vorm van eigen opwek (zon en kleine windmolens) en eigen opslag in de vorm van batterijen en brandstofproductie voor werktuigen. Hierdoor is er minder elektriciteit transport nodig.
  Groen gas productie; Productie van groengas voor eigen gebruik en voor invoeding. Zorgt daarbij ook voor vermindering van stikstof uitstoot. Financiering en organisatie (op schaal) zijn hier nog knelpunten.
- **Wind en zon bij elkaar;** Door windmolens bij grote hoeveelheden zon te plaatsen (of andersom), of zelfs achter de zelfde aansluiting (cablepooling) kan het net effectiever worden gebruikt zonder dat er een verzwaring nodig is.
- **Batterij bij opwek;** Dit kan de net-impact van opwek verlagen, waardoor verzwaring niet nodig is en vraag en aanbod beter op elkaar aansluiten.
- **Aftoppen van opwek;** de impact van opwek op de infrastructuur kan beperkt worden door deze niet op zijn maximale vermogen te laten functioneren. Hierdoor kan de impact halveren waarbij nog bijna 90% van de energetische opbrengsten en meer dan 90% van de inkomsten bestaan blijven.

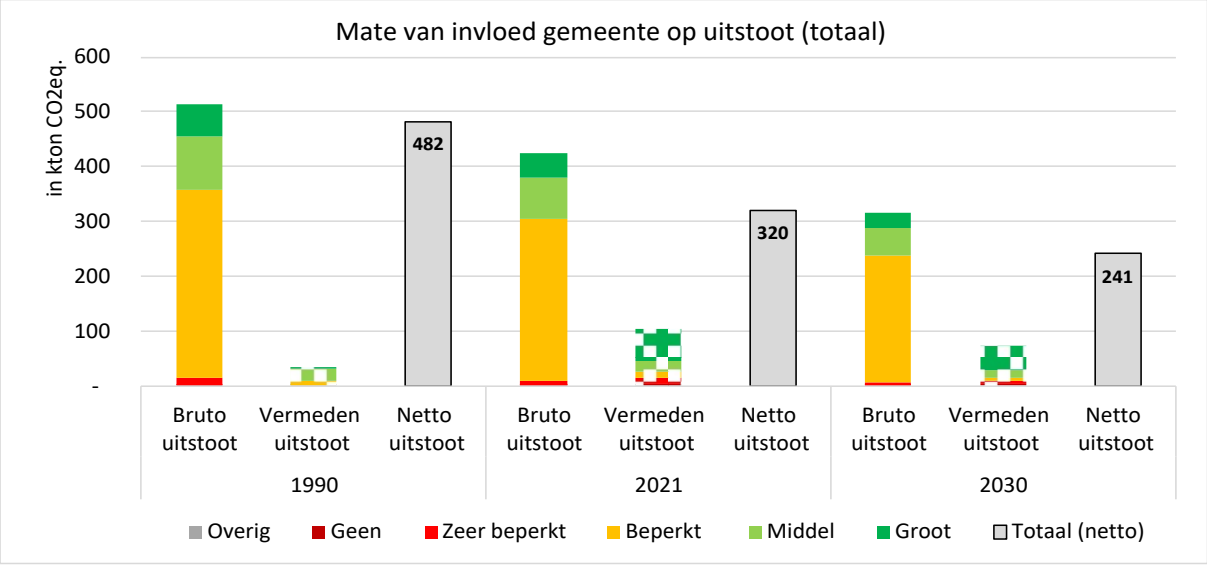
Een belangrijk vraag is hoe het energiesysteem van de toekomst eruit ziet. Door de verschuiving van fossiele brandstoffen naar duurzaam opgewekte energie wordt de noodzaak tot buffering door opslag van energie steeds belangrijker. De zon schijnt niet altijd en ook de wind waait niet elk moment. Voor de toekomst is buffering van energie naast duurzame opwek een belangrijke en bepalende factor. Niet alleen omdat het helpt om netcongestie te voorkomen, maar ook omdat hiermee een voorraad energie wordt opgeslagen die kan worden gebruikt in periodes van geen zon en geen wind (zogenaamde dunkelflaute).

Op de korte termijn en middellange termijn is energieopslag in (buurt)batterijen of thuisaccu's een optie. Voor de lange termijn zijn opslag in waterstofgas of de opslag van warmte in de bodem reële opties. Samen met andere partijen zoals de provincie wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van Energiehubs als onderdeel van een Smart-Grid systeem. Een Energiehub is de plek waar lokaal verschillende vormen van opgewekte energie samenkomen met opslagmogelijkheden, om vervolgens dorpen en wijken van energie te voorzien. Een centrale vraag hierin is wel welke rol wij als lokale overheid hierin kunnen en willen nemen. Welke mate van invloed hebben we en waar liggen onze mogelijkheden als lokale overheid om te sturen?

Sturing en mate van invloed

De gemeente Ooststellingwerf heeft niet op alle onderdelen van de energietransitie evenveel invloed. Op projecten waarin we zelf het goede voorbeeld geven, bijvoorbeeld door het gemeentelijke vastgoed energieneutraal en CO_2-neutraal te maken of ons wagenpark te verduurzamen, hebben we directe invloed. Op de uitstoot van broeikasgassen door energiecentrales, of het verkeer dat over de snelwegen van het Rijk of provinciale wegen rijdt heeft een lokale overheid geen directe invloed. De projecten die nu in uitvoering zijn vanuit het Programma Duurzaamheid hebben als kenmerk dat deze met name indirect sturen op de energietransitie en de reductie van broeikasgassen (enkele projecten zoals verduurzamen vastgoed en wagenpark daargelaten). Bij veel projecten ligt de nadruk nu op stimuleren, faciliteren, initiëren, subsidiëren, lobby, communicatie en bewustwording.

Onderstaande figuur geeft de mate van invloed van gemeente Ooststellingwerf op de uitstoot in 1990, 2021 en 2030 weer (zie ook bijlage 3). In 2021 heeft de gemeente een grote mate van invloed op 45 kton van de uitstoot en een middelgrote invloed op 75 kton van de **bruto** uitstoot. Dit bedraagt samen 28% van de totale bruto uitstoot in dat jaar.

Er zijn mogelijkheden om vanuit onze rol als bevoegd gezag sterker en directer te sturen op de reductie van de uitstoot van broeikasgassen. Dit vergroot de mate van invloed. Binnen de sectoren mobiliteit en gebouwde omgeving, waar voor gemeente Ooststellingwerf binnen de energietransitie met name winst te halen is, kunnen we bijvoorbeeld:

Mobiliteit

- Emissievrije zones voor mobiliteit aanwijzen
- De maximum snelheid op wegen buiten de bebouwde kom verder verlagen
- Parkeernormen in de gemeente naar beneden bijstellen

Gebouwde omgeving

- Strenger gaan handhaven op de labelplicht C voor kantoren
- Nadenken over regelgeving voor minimale labelplicht woningen binnen de gemeente
- Differentiatie in OZB-belasting gebruiken om te sturen op verduurzaming
- Aanwijsbevoegdheid gebruik om gebieden gedwongen aardgasvrij te maken en dit vastleggen in omgevingsplan

- Vanuit de ruimtelijke ordening, vergunningverlening en grondbeleid voorsorteren op meer ruimtebeslag voor het oplossen van netcongestie door bijvoorbeeld netverzwaring
- Vestigingsbeleid voor ondernemers aanpassen en richten op duurzame energieneutrale bedrijfsactiviteiten

Landbouw

- Veehouderijen reduceren uitstoot

Overig

- Onderzoeken of alternatieve vormen van opwek (zoals geothermie[4] en riothermie[5]) haalbaar zijn en vervolgens nadenken over oprichten van gemeentelijk warmtebedrijf

[4] Geothermie is duurzame warmte uit de ondergrond waarmee je huizen, gebouwen en kassen kunt verwarmen.

[5] Riothermie is het verkrijgen van energie (warmte én koelte) uit afvalwater van het riool.

Onderwerpen ter overweging voor de gemeenteraad

Vanuit deze startnotitie komen constateringen en onderwerpen naar voren, waarover keuzes gemaakt kunnen worden. Deze leggen we graag voor aan de raad ter overweging:

- **We halen ons doel niet.**
  Uit monitoring blijkt dat we voortgang boeken in het verminderen van uitstoot van broeikasgassen, maar dat we onze doelstellingen in 2030 waarschijnlijk niet gaan halen. Wat zijn de keuzes die we kunnen en/of willen maken om dichter bij de doelstellingen te komen?
- **Versnelling energietransitie en de rol van gemeente.**
  Versnelling in de energietransitie is nodig om doelen te halen. Dit vraagt mogelijk ook een andere rol van de gemeente. Onze acties worden nu vooral ingezet vanuit het oogpunt te stimuleren, faciliteren en bewustwording te vergroten. Willen wij als lokale overheid een meer sturende rol innemen in de energietransitie om de beoogde doelen te halen?
- **Haalbaar en betaalbare transitie.**
  De gemeenteraad vraagt in de Samenwerkingsagenda 2022 – 2026 om een eerlijke energietransitie waarbij betaalbaarheid en het lokaal maximaal profiteren voor iedereen belangrijke uitgangspunten zijn.

Bovenstaande onderwerpen met als centrale vraag wat onze rol als lokale overheid hierin is, willen wij graag samen met de gemeenteraad verkennen. Dit op basis van onderstaande drie scenario's.

Scenario's

- We brengen versnelling aan in de energietransitie, door de huidige uitvoering te intensiveren en nog meer te investeren in projecten die uitgaan van stimuleren, faciliteren en subsidiëren.
- We brengen versnelling aan in de energietransitie door te blijven doen wat we nu doen en aanvullend een aantal elementen zelf uit te voeren (bijvoorbeeld zelf energieprojecten ontwikkelen en zelf energieleverancier worden als eigenaar van gerealiseerde projecten)
- We brengen versnelling aan in de energietransitie door noodzakelijke maatregelen voor te schrijven vanuit onze rol als bevoegd gezag.

Het voorstel is om in overleg met de agendacommissie van de gemeenteraad vier werkvergaderingen te organiseren met de gemeenteraad over het onderwerp Energietransitie in de eerste helft van 2024. Drie werkvergaderingen om de bovenstaande drie scenario's samen met de gemeenteraad verder te verkennen (één werkvergadering per scenario) en één werkvergadering waarin de opbrengst van de drie voorgaande werkvergaderingen samenkomt en conclusies voor het vervolg kunnen worden getrokken.

Bijlage 1:
Buurtbatterij Ooststellingwerf, Onderzoek inzetbaarheid buurtbatterij binnen de gemeente Ooststellingwerf, Antea Group, 2023.

Bijlage 2:
Op weg naar een flexibel energiesysteem, Hoe benutten we het elektriciteitsnet optimaal?, Liander, 2023.

Bijlage 3:
Ontwikkeling broeikasgasuitstoot gemeente Ooststellingwerf, 1990-2021-2030, Berenschot, 2023.